

SANDER, B.

"Mosaisk"

(A)

Några Ord,

i anledning

af en nyligen utkommen

Smådeskrift,

kallad:

Några bewis att Judarne äfwen
på sitt sätt bidraga till den
allmänna nöden i
Sverige.

Stockholm 1809.

Tryckt hos Direct. och Kgl Fält- Boktryckaren
Peter Sohm.

WERNERSKA
SAMLINGARNA

Uti ett tidehvarf, som med rätta bär namn af Upplysningens och Tolerancens, måste det wäcka hwarje wälsinnad Mans harm och förundran, att se fåkunnighetens, fanatismens och ondskans språk föras med den oförsynta fräckhet, som man öfwerallt upptäcker uti en nyligen utkommen Afhandling kallad: Några bewis, att Judarne äfwen på sitt sätt bidraga till den allmänna nöden i
Swe

Swerige. Författaren till denna Småde-
 skrift, hwars oärdia affigt är att till föremål
 för allmänna hatet och mistroendet utpeka en
 stilla, fridsam och idog Nation, som efter ut-
 tryckliga Författningar är berättigad till hägn
 och beskydd af Staten, har wäl redan i för-
 hand under en föraktelig synpunct framställt
 hwart och ett försök till wedertläggning af de
 förhatliga grundsatser, som af honom offent-
 ligen yrkas; men han skall fåsängt hoppas,
 att med hwad slags låg insimulation som helst
 nedtyfsta sanningens röst, som säkerligen i wår
 tid ej skall förgås wos höjas till rättwisans och
 den förolämpade mensklighetens försvar.

Öbland de flere förklenliga och obestyrkta
 beskyllningar, hwarmed här warande Judar
 utan undantag i denna Skrift anfallas, fö-
 rekommer den alldeles owäntade anmärkning,
 att dese skola huswudsakligen bidragit till
 Swen-

Swenska Fabrikernes undergång och förstö-
 ring. Utan att förråda en djup ofunnighet
 i frågan om Manufacturernes öden och de
 Författningar, som till deras bästa blifwit ut-
 färdade, lär det ej kunna påstås, att dese
 slöjder warit i senare tider här i Riket wan-
 lottade. Tilläfsventyrs hafwa de Swenska
 Fabrikerna alldrig tillföre njutit det kraftiga
 skydd emot utländsk medtäflan, som de nu i
 flera år erfarit; och ont de anstalter, som i
 detta ändamål blifwit widtagne, icke alltid
 medfört fullkomlig werkan, kan man åtmin-
 stone ej utan systningar af den uppenbaraste
 skadelyfnad yrka, att sådant bör egenteligen
 tillskrifwas här wistande medlemmar af den
 Nation, som af den omilde Författaren med
 så mycken hårdhet behandlas. Utan twiswel
 skall lagbrytaren i alla Länder och i alla ti-
 der finna tillfällen, att på de inhemiska Närin-
 garnes bekostnad utföra sina förderfliga före-
 tag,

tag, och swärtligen lära alla utwägar kunna
tillflutas för egennytta, att någon gång på
bedrägligt sätt åtkomma en oskälig winst. Af-
wen i vårt fäderne-land och i våra dagar
äro lagstridiga försök ty wär icke sällsynta.
Uppskom utan wäld och mannamån de of-
fentliga bewis man äger af winningslystna-
dens tilltagsna och skamliga tillgrepp, och det
skall lätt upptäckas, om Landets egne Söner
alltid och utan undantag kunna berömmas för
laglydnad och medborgerliga tänkesätt; dö-
mom åswen Främlingen utan fördom och för-
bittring, och några få exempel af olofliga fö-
retag, dem Lagen beifrat, skola ej komma of-
att med orättwisa försara emot ett helt Sam-
fund af redlige och wärdige Medlemmar, som
förtjena wår aktning och wälwilja.

För att sluta af den häftiga klagan, som
i denna Skrift föres öfwer Swenske Nærings-
idka-

idkares förfördelande af här warande Judar,
skulle man äga skäl till den förmodan, att
nämnde Nation, med de så undantag, som
de af Författaren åberowade Förordnanden in-
nehålla, blifwit hugnad med en fullkomlig
och oinfränkt Næringsfrihet här i Riket, el-
ler ock att denna Nation utan åtal får öfwer-
tråda de Författningar, som till dess esterrät-
telse blifwit utgifne. Försök om att utreda,
huruwida denna förmodan werkeligen instäm-
mer med rätta förhållandet. Enligt det för
Judiska Nationen utfärdade Reglemente äro
endast Stockholm, Götheborg och Norrköping
utsedde till etablering för hit inflyttade Ju-
dar; och åligger det hwar och en hit in-
kommen medlem af denna Nation, att, in-
nom sex weckor efter ankomsten till en pri-
vilegierad Stad, under hwilken tid ingen
flags handel, warubyte eller annan rörelse får
af honom utöfwas, sig anmäla hos Magistra-
ten

ten till winnande af ordentligt Skydds-bref, för att såsom Husfader eller Husbonde börja och fortsätta någon af de Handteringar som äro denna Nation medgifne. Dese äro uttryckligen inskränkte till wisa obetydliga handarbeten, hwilka ej under Skrå begripas, samt till Groß- och Minut-handel; och är inge andre Judar, än de i Groß handlande, tillåtet att iurätta och drifwa Fabriker, deltaga i Skepps-rederier, Handels-Compagnier och Skeppshwarf, handel med Wärlar, Actier och publique Papper, samt att ingå i Entreprenader och allmänna Lesweranser; hwaremot så wäl dese, som Judar i allmänhet, är förbudet att idka minutförsäljning af Victualieworor, Win, Brånwin, Dricke och Medicamenter; att drifwa något slags Handtwerk lydande under Skrå; att befatta sig med Guld- och Silwer skedning; att idka Minut-handel uti någon annan ort, än i den Stad, hwar

hwarest de bo och taxeras; att på landsbygden kringresa och handel eller handtwerk drifwa, samt att bewise Marknader utom den Stad, hwarest de äro bosatte; och är för öfrigt hwar och en Husfader förbunden att ansvara för de förbrytelser, hwarmed någon af des Betjening kan beträdas.

Då man wet, att här warande Judars industrie är inskränkt inom dessa gränser, att hwarje afwikelse ifrån Författningarnes föreskrifter är med alswarsamt ansvar förknippad; då erfarenheten ådagalagt, att de så i bland dem, som för serfärlte orsaker erhållit Regeringens speciela tillåtelse att sysselsätta sig med andre handteringar än de, som för Judar i allmänhet äro öppne, med utmärkt redlighet och berömligt förhållande rättwisat det förtroende och den wälwilja, som dem derigenom

nom wedersarits; så lærer det ej lätt kunna förklarad, huru här warande Medlemmar af denna Nation, underkastade både Lagarnes strånghet och misundsarne Rivalers uppmärksamhet, rimligen kunna anses skadlige för Samhället, och allraminst, huru desse fridsamme Främlingar, hwilka ännu; alldrig undandragit sig att fullgöra sina förbindelser emot Staten och ej sällan frifostigt öppnat wälgörande händer till den lidande mensklighetens hjälp och undsättning, kunnat lemna grundad anledning till de skynsaude och oerhörda tillmålen, hwarmed de nu angripas, eller till den farhåga, som fdrenämde Skriftställare söker för dem utspida. Det kan wisserligen ej utan förrolämpande förmodas, att de smådelfer, hwaraf hans korta Afhandling öfwerflödar, skola gillas af den rättwisa och ädelmodiga Swenska Nationen och ej ens af de enskille Corpser, dem frågan här om synes röra, och
man

man mistager sig kanhända icke, då man i dessa bittra rop igenkänner en enda eller tilläfwentyrns några få af egennyttan, afunden eller personlig ilska förledde belackares wanmågiga demödande att bereda Allmänheten till owilja emot ett Samfund af idoge Råringsidkare, hwilkas medtåflan makligheten så ogera fördrager.

Swär och en upplyst, owäldig och rättfinnig Man, som inser nyttan och rättwisan af en obehindrad Råringsfrihet, skall utan swårighet medgifwa, att en Nation, sådan som den Judiska, hvars tarfliga och sparsamma lefnadsfatt gör den belåten med en måttelig winst, hvars fridsamhet och laglydnad, idoghet och treflighet äro så allmänt kände, ofelbart skall i lofliga Råringar gagna denna likasom alle andre wälbestälde Stater, der den njuter säkerhet och beskydd; och om erfarenheten tillräckligen witsordar, att härwarande

rande Judar, inom den trånga verkningsskrets, som i Lagarne är för dem utstakad, redan tillskyndat det Allmänna verkelig förman och i synnerhet i wisa näringsgrenar ådagalagt ett lika berömdvärdt som lyckligt bemödande för den inhemsta Industriens befrämjande, huru mycket mera wigtiga fördelar hade man då ej att af dem förwänta, i fall de, mindre afföndrade ifrån Samhället, än denna Nation genom Författningarne nu är, ågde den tillfredsställelsen, att under tillgodonjutande af en skäligh Näringsfrihet röna den broderliga wälwilja, hwarigenom deras intresse kunde närmare fastas wid det Allmänna och Samfundskänslan hos dem ännu mera upplifwas och underhållas. Om dessa fordringar må hända kunna anses lika billiga som förenliga med Samhällets sannskyldiga bättnad; så måste åtminstone hwarje redlig Medlem af en Nation, som i förslitande på högtidliga försäkrin-

kringar här förwäntar sig trygghet och säkerhet, ej sakna beskydd emot osannfärdiga, förlätliga tillmålen och obewiste förolämpande beskyllningar, hwilka säkerligen ej skola förleda det allmänna omdömet uti ett Land, der Upplysningens och Menniskofärlakens heliga föreskrifter wördas och Rättwisans bud ej förgåfwas förkunnas.

